

Lengte

14 km

Start- en eindpunt

KNP50 Parkeerplaats
Vughtse Heide
Loonsebaan 155
5263 CN Vught

Openbaar vervoer

 Buurtbus Lijn 207
Bravo/Arriva, 's-
Hertogenbosch - Cromvoirt.
Bushalte Loonsebaan Vught.
200 meter naar KNP50

Parkeren

 Parkeerplaats Vughtsche
Heide, Loonsebaan 155,
5263 NH Vught

Horeca

 Het Fort Vught
Reutseplein 10
5264 PN Vught

 Brasserie 155
Loonsebaan 155
5263 NH Vught

 Centrum 's Hertogenbosch
heeft ruim aanbod horeca

Routemaker

Charles Aerssens

Versiedatum

17-05-2026

Hart van Brabant

Deze rondwandeling verloopt vanaf de Vughtsche Heide door Vught rondom het noordelijk deel van het Bossche Broek. Dit unieke natuur- en moerasgebied ligt in het dal van de Dommel, dat met Singelgracht en de Binnendieze grenst aan de stadswal van de binnenstad van 's-Hertogenbosch. Het gebied bestaat uit laaggelegen vochtig grasland, uitbundig bloeiende hooilanden en een voormalig moerasgebied. Staatsbosbeheer heeft het beheer en richt zich op het herstel van de oorspronkelijke moerasnatuur. Op de route door het Bossche Broek gaat langs het Ir.A.J.A.M Segers Gemaal, dat het waterniveau op peil houdt. Over de Sterrenbosweg, langs drassig weidegebiedje met elzenbosjes en over de Zandstrandweg komen we aan de Zuidwal en steken door naar de Parade met de St. Janskathedraal, in de meimaand het middelpunt is van de traditionele Mariadevotie. Van hier volgen we de zuidwal langs de Dommel naar Vught en steken er het spoor over naar de voormalige Isabella Kazerne. Over de Vughtsche Heide gaat het naar de Fusilladeplaats en terug naar het vertrekpunt.

De rondwandeling volgt deels via het Wandelroutenetwerk van VisitBrabant langs knooppunten: 50 5 - 2 - 1 - 80 - 81 - 82 53 - 52 3 6 17 50. Naast de routebeschrijving zijn kaart en/of GPS een aanrader voor de oriëntatie!

L.A.W.V. "VIA-VIA"

Routebeschrijving

1 Voor deze rondwandeling rondom het Bossche Broek starten we vanaf de parkeerplaats Vughtsche Heide aan de Loonsebaan in Vught bij KNP50. Schuin tegenover aan de rotonde met de Bréautélaan staat naast Brasserie 155 een beeld ter herinnering aan 'De Slag van Lekkerbeetjen' (1), het laatste heroïsche riddergevecht. Wij wandelen bij KNP50 even naar links en rechtsaf achter de spoorrail door en dan schuin rechtsvoor het bospad in (niet parallel aan de Loonsebaan!). We volgen dit bospad tot we aan het open gebied van de Vughtsche Heide komen. De route gaat naar rechts langs enkele vennetjes. De groengele markering leidt door het bosgebied naar KNP5, waar we naar rechts op de Loonsebaan uitkomen. Linksaf bereiken we de rotonde waar we de Postweg oversteken en naar rechts opnieuw de Loonsebaan volgen. Op de kruising met de Loyolalaan gaat de route linksaf en daarna rechtsaf de Frederik Hendriklaan in. Aan het einde van deze rustige straat slaan we linksaf en volgen de Aert Heymanstraat. Aan het einde van de straat wandelen we met de bocht naar rechts en gaan rechtuit tussen de villa's door. We komen nu in een 'verborgen' bosachtig parkje met overwoekerd vennetje. Rechtsom het bospaadje volgend komen we op de Kampdijklaan bij KNP2. Nu even naar rechts en we staan weer op de Loonsebaan, waar we linksaf de spoorwegovergang over gaan en de Loonsebaan vervolgen. We wandelen de straat helemaal uit tot op de kruising met de Bosscheweg en Taalstraat en steken over De Heun in tot op de parkeerplaats.

2 Op de parkeerplaats gaat de route naar links langs de sluitboom om het flatgebouw heen. Het wandelpad verloopt met een bocht langs het Heunwiel en het talud van de Vughterweg door het Heunpark tot we bij KNP1 op de Paardensteeg uitkomen. We wandelen linksaf onder het viaduct

van de Vughterweg door en bereiken even verderop de brug over de Dommel met aan de overzijde het Bossche Broek (2). Aan de toegang tot het Bossche Broek bij KNP80 staat het cortenstaal kunstwerk, de 'Woeste Stilte' (3) van Carmela Bogman. We wandelen naar rechts langs de Dommel het natuurgebied Bossche Broek in. en komen aan het Ir.A.J.A.M Segers Gemaal, dat het waterniveau in het Bossche Broek op peil houdt. Hier bij KNP81 houden links aan langs het grote wiel. We volgen de Sterrenbosweg tot we bij KNP82 komen. De route gaat linksaf en na 150 meter rechtsaf door het bomenlaantje. We steken de Sterrebosweg over, waar het smalle wandelpaadje slingerend zijn weg zoekt door het drassige weidegebiedje met elzenbosjes. Na het draaihekje gaat de route linksaf over de Zandstrandweg langs de waterloop. Opnieuw op de Sterrebosweg hebben we zicht op de skyline van 's Hertogenbosch met de Sint Janskathedraal. We komen aan de Zuidwal bij de Singelgracht en het historische centrum van 's-Hertogenbosch. Als we de Zuidwal en de Binnendieze zijn overgestoken bereiken we door de Triniteitstraat de Parade bij de indrukwekkende Sint Janskathedraal (4), waar in de meimaand de verering van de Zoete Moeder van Den Bosch het middelpunt is van een eeuwenoude Mariadevotie. De kathedraal is een bezoek waard!

3 Vanaf de Parade met zijn vele horeca, waar de Bossche bol niet is weg te denken, wandelen we langs het bisschoppelijke paleis door de Peperstraat naar de kruising met de Verwerstraat. We steken schuin naar rechts over om via het Volderstraatje naar de Zuidwal door te steken. Op de Zuidwal volgen we naar rechts het voetpad op de stadswal. Over de Singelgracht hebben we zicht op het Bossche Broek. We wandelen door het parkje met Bastion Oranje, dat deel uitgemaakt

heeft van de Bossche vestingwerken (5), langs het kanon de Boze Griet en het ondergronds informatiecentrum Bastionder. De Zuidwal gaat over in de Spinhuiswal en met de bocht naar links over de Binnendieze volgen we het oeverpad langs de Singelgracht tot we aan Bastion Vught komen. De route gaat met de klok mee rond Bastion Vught en zo komen we aan de Vughteweg. We wandelen linksaf via de brug over de Dommel om tegenover de Willem van Oranjelaan linksaf het gemarkeerde voetpad in te slaan achter de bebouwing door op de oever van de Dommel tot we weer op de Vughteweg uitkomen bij het kruisbeeld. Hier steken we de dubbele rijbaan over en volgen de Isabellalaan naar de voetganger- en fietsbrug over het spoor en de Randweg.

4 Over de Isabellalaan bereiken we het Fort Isabella (6) met de voormalige Isabella kazerne (7), die nu met visie en aandacht getransformeerd is tot een 'buitenstad' met woningen voor 55-plussers, appartementencomplexen, bedrijfsgebouwen en horeca met behoud van de oorspronkelijke kazerne-architectuur. Onder de Corps de Garde met onderpoort, bijnaam De Puist, door en langs de kiosk verlaten we over de parkeerplaats Fort Isabella en komen op de Reutsedijk. We volgen het asfalt tot aan de Kampdijklaan bij KNP3. Bij KNP3 gaat de route linksaf langs 't Misverstant om op de Postweg rechtsaf te slaan. Na de heg rechtsaf en linksaf de vlonderbrug over steken. Over de vlonderbrug naar rechts komen we op de brede Kampdijk, die we naar links volgen op het talud langs het Afwateringskanaal Drongelen - 's Hertogenbosch.

5 Na 750 meter, waar de Kampdijk naar rechts meebuigt met het afwateringskanaal wandelen we linksvoor het bospad in. De route gaat nu in zuidwestelijke richting door het bosgebied van de Vughtsche Heide (8), ooit militair oefenterrein dat teruggegeven is aan de natuur. We wandelen voorbij aan een tweetal vennetjes aan de rechter kant. Steeds rechtuit, de zijpaden negerend komen we voorbij een verwijzing naar de Fusilladeplaats. Na het heuveltje gaat de route in de richting van de tweede Lunet en bereiken we de toegang naar de Fusilladeplaats ((9). Een klinkerweg voert ons naar het monument ter herdenking aan de 329 gevangenen van Kamp Vught (10), die hier op de executieplaats gefusilleerd zijn.

6 Voor het laatste traject wandelen we vanaf het infopaneel aan de toegang tot de Fusilladeplaats zuidwaarts over het brede half verharde weg tot aan een deel van de gereconstrueerde spoorlijn naar Kamp Vught. De route gaat langs deze spoorrails tot we verderop aan de kruising van bospaden aan KNP17 staan. Schuin linksvoor kiezen we voor het pad op de oever van de waterpartij rond Lunet 3, waar we op de splitsing links aanhouden en terugkeren naar het vertrekpunt op Parkeerplaats Vughtsche Heide aan de Loonsebaan.

Omgevingsinformatie

1 - De Slag van Lekkerbeetjen

Dit monument van de Helvoirtse kunstenares Jean Marie Bremers herinnert aan 'De Slag van Lekkerbeetjen'. Tijdens de 80/jarige Oorlog vindt op 5 februari 1600 op de Vughtse Heide het laatste heroïsche riddergevecht in West-Europa plaats. Hoofdfiguren zijn Gerardt Abrahams van Houwelingen, alias Lekkerbeetjen, een Nederlandse krijgsman die aanvankelijk onder Prins Maurits dient. Nadat hij Geertruidenberg aan de Spanjaarden heeft verraden, loopt hij over en wordt luitenant onder Anthony Schetz van Grobbendonck. Het is de Franse edelman Pierre de Bréauté, in dienst van de Staten-Generaal, die Gerardt Abrahams van Houwelingen uitdaagt tot het gevecht op de Vughtse Heide, maar wordt bij de eerste charge door De Bréauté doodgeschoten. De Bréauté

wordt gevangen genomen en op weg naar de galg te Vught door de ruiters van Grobbendonck vermoord. Dit merkwaardige duel heeft vele dichters en schilders geïnspireerd, getuige het grote aantal hekeldichten en lofliederen, en de vele schilderijen en gravures, die de Slag van Lekkerbeetjen tot onderwerp hebben.

2 - Het Bossche Broek

Van oorsprong is het Bossche Broek een moeras, waar de riviertjes de Dommel en de Aa doorheen stromen. Eeuwenlang vormen die moerasgronden een natuurlijke verdedigingslinie en zijn zo van grote militaire betekenis voor 's Hertogenbosch. In tijden van nood kan de omgeving van de stad snel onder water gezet worden naar plannen van de waterkundige Jan Adriaensz. Leeghwater. Maar de lage terreinen fungeren ook als overlaat van de Maas, de Dommel en de Aa en kunnen in de winter en in het vroege voorjaar vaak lange tijd onder water staan. Ook nu nog is het gebied nauwelijks aangetast en is het een landschappelijk zeer waardevolle polder- en beekdalgebied geworden. Het vervult een belangrijke schakel in een ecologische verbindingzone tussen het bekensysteem van Dommel en Aa en het rivierlandschap van de Maas met waardevolle flora en fauna. Het weideland vormt een oase van rust aan de drukke stadsrand. Langs het water groeien allerlei moerasplanten en het Bossche Broek is een van de belangrijkste weidevogelgebieden van Brabant en reeën grazen er in alle rust. Daarnaast is het voor de wandelaar een ideaal gebied langs de rietvelden en de hooilanden.

3 - Kunstwerk Woeste Stilte

Dit kunstwerk (2013) van Carmela Bogman oogt als een kleine kapel, die als herinnering staat op de plek waar zich volgens de katholieke traditie een wonder voltrokken heeft. Het cortenstaal kunstwerk ligt tussen de bomen en is via een smal houten paadje van duurzaam Accoya hout toegankelijk vanaf de dijk. Het biedt uitzicht over natuurgebied het Bossche Broek en heeft een zichtlijn op de skyline van 's Hertogenbosch. Het windvaantje dat op het hoogste punt van de kapel prijkt, bestaande uit een ridder en een ooievaar, is een verwijzing naar het wonder van de Bossche Broek en verbeeldt de roerige geschiedenis en de daaruit voortkomende natuurpracht in dit gebied.

4 - St. Janskathedraal

De Sint Janskathedraal is één van de bekendste Gotische kerken van Nederland en vormt al eeuwenlang het religieuze hart van 's Hertogenbosch. De kerk werd oorspronkelijk in 1222 gebouwd als Romaanse parochiekerk en groeide later uit tot een indrukwekkende Gotische kruisbasiliek. Vanaf 1381 komen pelgrims naar de Sint Jan vanwege een bijzonder Mariabeeld waaraan wonderen werden toegeschreven. In 1559 wordt de kerk verheven tot kathedraal van het nieuwe bisdom 's-Hertogenbosch. De kathedraal valt op door haar enorme omvang, rijke beeldhouwwerk en unieke dubbele luchtbogen. Wereldberoemd zijn de 96 luchtboogfiguren, geïnspireerd door de schilder Jeroen Bosch. In 1929 krijgt de kerk de eretitel basiliek. Na de verovering van de stad door Frederik Hendrik in 1629 komt de Sint Jan in Protestantse handen, maar in 1810 wordt zij opnieuw Katholiek dankzij tussenkomst van Bossche gelovigen bij Napoleon Bonaparte. Binnen bevindt zich het eeuwenoude beeld van Onze Lieve Vrouw van 's-Hertogenbosch, ook wel de Zoete Moeder genoemd. Dit beeld vormt nog altijd het middelpunt van een sterke Mariaverering. Vooral in de meimaand bezoeken veel pelgrims en toeristen de indrukwekkende kathedraal.

5 - Zuidwal met Bossche vestingwerken

Aan de Zuidwal liggen hoog boven de Singelgracht op de stadswal Bastion Oranje en Bastion Vught, die beiden deel uitmaken van de uitgebreide vestingwerken van 's-Hertogenbosch, die vroeger bescherming gegeven hebben tegen de vijand. Ze bepalen nog steeds het stadsgezicht over het Bossche Broek. Bastion Oranje is gebouwd in opdracht van de Staatse overheid in 1634, maar verliest in 1874 zijn verdedigingsfunctie door de vestingwet. Op het bastion staat nu het Bastionder, een ondergronds informatiecentrum, dat de militaire geschiedenis en de vestingwerken van de stad toont. Op het bastion is ook het kanon de Stuerghewalt (bijgenaamd de Boze Griet) te bewonderen. Het is een uiterst zeldzaam overblijfsel van Middeleeuwse artillerie in Europa. Verderop staat bij de

Vugtherpoort Bastion Vught, waar bij het beleg van 's-Hertogenbosch in 1629 door Frederik Hendrik van Oranje een bres wordt geforceerd en de Spaanse troepen in 's Hertogenbosch capituleren. Op deze plek is een bronzen plaquette geplaatst. Het bastion is ook wel bekend onder de naam Galgenbolwerk, omdat aan de Dommel de galg van 's-Hertogenbosch heeft gestaan.

6 - Fort Isabella

Dit historisch vestingwerk aan de noordzijde van Vught is gebouwd ter verdediging van de stad 's-Hertogenbosch. Het fort dankt zijn naam aan Isabella Clara Eugenia, dochter van de Spaanse koning Filips II. De bouw begint vermoedelijk rond 1614 en is in 1618 voltooid. In het voormalige fort staat nog de toegangspoort uit 1618, waar bovenop in 1703 een poortgebouw is geplaatst. Het fort is aangelegd als een vijfhoekige schans met vijf bastions en beschermt de zuidelijke toegang tot 's-Hertogenbosch. Tijdens het Beleg van 's-Hertogenbosch in 1629 wordt Fort Isabella veroverd door Prins Frederik Hendrik van Oranje. Later speelt het fort een rol in de Hollandse Oorlog van 1672. Door achterstallig onderhoud en schade door hoogwater raakt het fort aan het einde van de 17de eeuw in verval. Vestingbouwer Menno van Coehoorn stelt verbeteringen voor, zoals bredere wallen en diepere grachten, maar door geldgebrek worden deze plannen slechts deels uitgevoerd. In de 19de eeuw verliest Fort Isabella geleidelijk zijn militaire betekenis en in 1914 wordt officieel besloten het fort op te heffen als verdedigingswerk. Daarna worden wallen afgegraven en verrijzen er kazernesgebouwen op het terrein.

7 - Isabellakazerne (1917-1993)

De voormalige Isabellakazerne ligt op het historische terrein van Fort Isabella, net buiten 's-Hertogenbosch en Vught. De kazerne is vernoemd naar de hierboven genoemde Isabella van Spanje en wordt in 1917 gebouwd als onderkomen voor het 17e Regiment Infanterie. Vanaf 1922 gebruikt het Regiment Wielrijders het complex. Tijdens de WOII zijn hier de SS en de Landwacht van de NSB gevestigd. Na de oorlog krijgt het terrein een nieuwe militaire functie als opleidingscentrum voor onderofficieren van de infanterie en later voor soldaten van de Infanterie Beveiligings Compagnie. Vanaf 1993 verandert de functie van het terrein opnieuw en worden er vluchtelingen opgevangen, onder andere uit Joegoslavië. Daarna vestigt het COA er een asielzoekerscentrum en een deportatiecentrum voor uitgeprocedeerde asielzoekers. Sinds 2013 biedt het complex ruimte aan bedrijven, creatieve ondernemers en studentenhuysvesting. Vanaf 2019 vindt een grootschalige herontwikkeling plaats. Met behoud van de karakteristieke kazerne-architectuur ontstaan er woningen voor 55-plussers, moderne appartementen, bedrijfsruimten en horeca. Zo ontwikkelt Fort Isabella zich tot een levendige buitenstad net buiten 's Hertogenbosch en Vught met een historische uitstraling.

8 - De Vughtsche Heide

Dit uitgestrekt natuurgebied met heidevelden, bossen en zandpaden kent een rijke en indrukwekkende geschiedenis. Zo bevinden zich op de Vughtsche Heide een aantal lunetten, oude militaire verdedigingswerken, die tussen 1844 en 1846, uit vrees voor een inval van de Belgen, op bevel van koning Willem II worden aangelegd als onderdeel van de Zuiderwaterlinie. Maar een van de meest aangrijpende plekken op de heide is de fusilladeplaats, een plek een monument van stilte en respect. Hier zijn tijdens de Tweede Wereldoorlog 327 verzetsstrijders en gevangenen geëxecuteerd.. Zij zitten in het dichtbij gelegen voormalige Kamp Vught, het enige SS-concentratiekamp in Nederland, waar gevangenen onder zware omstandigheden worden vastgehouden en gedeporteerd. Stille getuigen van die gevangenentransporten richting Dachau, Auschwitz en Sachsenhausen zijn op enkele plekken nog de spoorrails! De Vughtsche Heide combineert zo natuur, geschiedenis en herdenking op een bijzondere manier.

9 - Fusilladeplaats Kamp Vught

De Fusilladeplaats van Nationaal Monument Kamp Vught is een indrukwekkende herinneringsplek uit de Tweede Wereldoorlog. Op Lunet II, een voormalige schietbaan van het Nederlandse leger, hebben de Duitsers tijdens de oorlog een executieplaats ingericht. Tussen juni en september 1944

worden hier 329 gevangenen van Kamp Vught doodgeschoten tijdens de zogenoemde Deppner-executies. Die executies bereiken een climax rond Dolle Dinsdag, direct nadat Brussel en Antwerpen bevrijd zijn. Veel slachtoffers zijn verzetsmensen, die vanuit verschillende gevangenissen naar Vught zijn overgebracht. De executies worden uitgevoerd door een executiepeloton van Nederlandse SS'ers, die belast zijn met de buitenbewaking van het kamp. Na de ontruiming van het Kamp Vught wordt een houten kruis opgericht en Koningin Wilhelmina is in 1946 bij de eerste herdenking aanwezig. Het stenen monument met de namen van geëxecuteerden is op 20 december 1947 door prinses Juliana onthuld. In 1995 en 1997 wordt het monument op de fusilladeplaats beklad, maar de daders zijn nooit gevonden. De bekladde panelen hebben een plek gekregen in het herinneringscentrum. Aan de poort van de fusilladeplaats is in 1995 een in brons gegoten gedicht bevestigd.

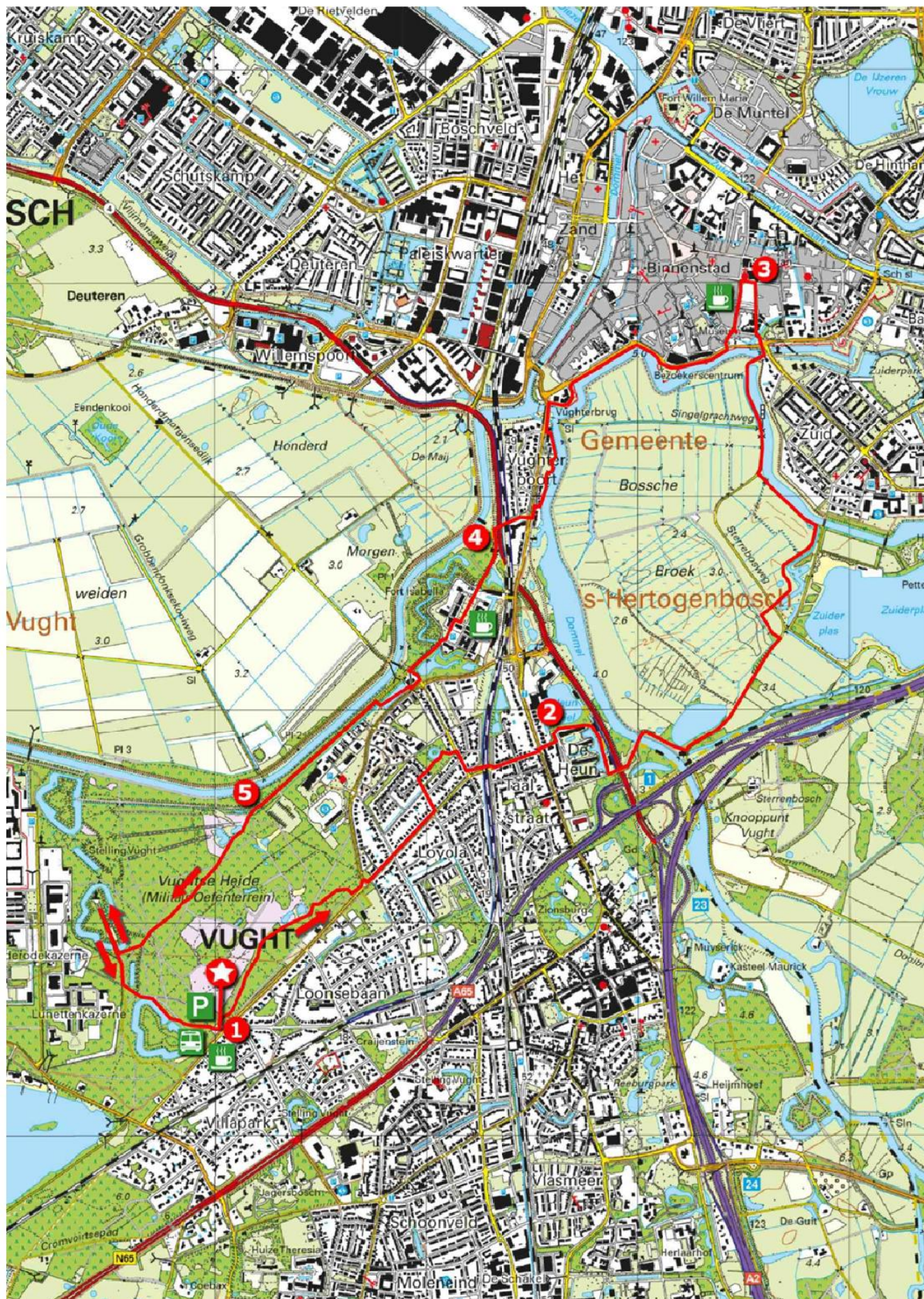
10 - Nationaal Monument Kamp Vught

Dit complex, officieel Konzentrationslager Herzogenbusch, is een historisch beladen plek, waar de herinnering levend wordt gehouden aan de geschiedenis van het enige SS-concentratiekamp buiten Nazi-Duitsland. Het kamp is in 1943 gebouwd en moest als 'modelkamp' dienen en is qua opzet, uitvoering en grootte te vergelijken met concentratiekamp Dachau. De wachttorens langs het met dubbele prikkeldraad omheinde kamp worden de klok rond met Nederlandse SS'ers bemand. In totaal zijn er ruim 31.000 mensen in het kamp gedetineerd, waaronder 12.000 Joden, maar ook zigeuners, Jehovah's getuigen, verzetsstrijders en politieke gevangenen. Velen zijn naar de vernietigingskampen Dachau, Sachsenhausen, Ravensbrück en Auschwitz gedeporteerd. In het kamp zelf zijn zeker 735 mensen om het leven gekomen. Tussen eind juli en begin september 1944 was er een lange serie van executies van verzetsstrijders in Kamp Vught, vanwege de nadering van de geallieerde troepen. Zeker 329 mensen kwamen hierbij om het leven. De fusillades vonden plaats op de nabij gelegen fusilladeplaats Vught. Na de oorlog worden in het zuidelijk deel van het kamp Molukkers gehuisvest: woonoord Lunetten, dat later is herbouwd en gerenoveerd. Een barak is in oude staat bewaard gebleven. Het noordelijk deel van het kamp is nu de zwaarbewaakte gevangenis EBI.

Rondom het Bossche Broek, 14 km

Aangemaakt voor: Charles Aerssens

Copyright Topografische Dienst Kadaster, Emmen